

Ééne uit duizend.

<https://hdl.handle.net/1874/356301>

ÉÈNE UIT DUIZEND.

Het is een verrassend, bij het eerste hooren zelfs een bevreemdend en min of meer aanstootelijk woord, dat ergens bij den Prediker voorkomt: „één man uit duizend heb ik gevonden, maar ééne vrouw uit duizend heb ik niet gevonden.” (1) Zou de wijze koning waarlijk van gevoelen geweest zijn, dat er betrekkelijk zooveel meer uitstekende mannen, dan uitnemende vrouwen bestonden? Of zou een vaderlandsch uitlegger (2) regt gehad hebben, toen hij de geestige opmerking ter verklaring er bijvoegde: „SALOMO had duizend vrouwen; de reden, waarom hij geene voortreffelijke onder dezelve vond, was waarschijnlijk omdat hij er duizend had?” Hoe het zij, zijn gezegde ademt geheel den geest van het Oosten, den geest der oudheid vóór CHRISTUS, toen nog de vrouw, meer als slavin des mans dan als zijne levensgezellinne beschouwd, nog niet als medeerfgename des eeuwigen levens met hem op éénen rang werd gesteld. Dit

(1) Prediker VII: 28.

(2) V. D. PALM, t. d. p.

laatste toch - wij zouden het de émancipatie der vrouw kunnen noemen in den edelsten zin van het woord - is eerst eene vrucht van het Christendom, dat de zwakkere helft van het menschedom uit zijne vroegere diepe vernedering ophief. In der waarheid, de verpligting is volstrekt onberekenbaar, die het vrouwelijk geslacht ook in dit opzigt, sinds eeuwen aan het Evangelie gehad heeft. Maar geen wonder dan ook, dat de Discipelinnen van CHRISTUS van hare zijde, niet minder dan de man, hare heilige roeping gevoeld hebben om zijnen naam voor de wereld te dragen, en, voor zoover hare beperkte krachten het toelieten, te arbeiden aan de komst van zijn Rijk. Het voetspoor van den eersten christelijken zusterkring en van de christenvrouwen der Apostolische eeuw is door alle eeuwen heen op waardige wijze gedrukt, en menige vrouwnaam staat in de zendingsgeschiedenis en die der christelijke philanthropie met onsterfelijke eere vermeld. Het zijn intusschen de ANNA JUDSONS, de ELIZABETH FRY's, de BEECHERSTOWE's niet alleen, die alzoo met woord en pen en daad de zaak des Heeren bevorderd en voorgestaan hebben. Ook uit vroegere eeuw is de naam van menige discipelin ons bewaard, die, niet minder dan MARIA van Bethanië, de schoone lofspraak verdiende: „zij heeft gedaan wat zij konde.” (1) Denkt slechts, waar gij in uwe verbeelding tot den eersten hel-

(1) Marcus XIV : 8.

dentijd des geloofs en der liefde terugkeert, aan eene PERPETUA, eene BLANDINA, eene AGNES en andere, wier martelaarsbloed mede het zaad der kerk is geworden. Denkt inzonderheid aan het groot aantal voortreffelijke mannen, die hunne eerste opleiding tot de dienst des Heeren en de gemeente aan even voortreffelijke moeders te danken hebben; aan eene NONNA, de moeder van den beroemden kerkvader GREGORIUS NAZIANZENUS; aan eene ANTHUSA, de moeder van den welsprekenden en godvruchtigen JOHANNES CHRYSOSTOMUS; aan — om geene andere verder te noemen — aan de voortreffelijke MONICA, aan wier moederlijke gebeden en zorgen de Christenheid, naast God, haren AUGUSTINUS te danken heeft. Zoudt gij niet gaarne met mij eenige oogenblikken bij het beeld dezer laatste vertoeven, die in den volsten zin des woords den eernaam van: ééne uit duizende dragen mag? Maar onmogelijk is het, haar eerbiedwekkend Beeld van naderbij te beschouwen, zonder dat tegelijk hare Stem u zal wekken tot en besturen in een christelijken zendelingsarbeid, zoo als die inzonderheid de roeping van een' kring, als dezen, (1) mag heeten.

Omtrent 332 jaren na CHRISTUS werd de reeds genoemde vriendin van den Heer in Noordelijk-Africa,

(1) Oorspronkelijk waren deze bladzijden tot eene Toespraak aan Bestuurderessen van het vrouwen-hulpzendinggenootschap, in Febr. 1859, bestemd.

waarschijnlijk in dat zelfde Tagaste geboren, waar zij een groot deel van haar leven als gade en moeder gesleten heeft. Reeds in hare kindsheid aan de dienst des Verlossers gewijd, openbaarde zij vroegtijdig dien vromen, geloovigen zin, die haar levenslang heeft versierd. Eene eenvoudige dienstbode, die reeds haren vader op de armen gedragen had, zou het uitgelezen middel geweest zijn, om in het hart der jeugdige MONICA het eerste zaad voor den hemel te strooijen. Wat haar, bij deze hare goede keuze bewoog, om hare hand aan een heiden te schenken, vermeldt de geschiedenis niet. Genoeg, de echtverbindtenis met den niet onaanzienlijken of onbemiddelden, maar voorts ongeloovigen, opbruischenden, norschen PATRICIUS ontsloot voor haar eene oefenschool, waarin zij meer dan te voren bidden en verdragen moest leeren. De betrekking tusschen den ongeloovigen man en de geloovige vrouw werd nog bemoeijelijkt door den invloed der schoonmoeder, die mede de woning betrok, en veel lankmoedigheid, veel geduld en geloof was er noodig om den huiselijken vrede, meer dan eenmaal geschokt, te bewaren. Maar wat is te zwaar voor de kracht des stillen geloofs? De zachte aard zijner gade hielp van lieverlede de drift des ruwen Heidens betoomen; de „wandel, ook zonder het woord,” waartoe PETRUS vermaant, verloochende ook hier zijne kracht niet om den ongehoorzame aan het woord te gewinnen, en moest MONICA haren echtgenoot derven,

toen haar zoon AUGUSTINUS eerst den leeftijd van 17 jaren bereikt had, zij smaakte de zalige vreugd, dat hij zich nog op het einde van zijn leven liet doopen, en in vollen vrede den dood te gemoet ging als een, die het leven zijner ziel had gevonden.

Thans droeg MONICA het weduwekleed, maar thans ook openbaarde zij in al zijne liefelijkheid het karakter der weduwe, door PAULUS zoo treffend geteekend, „die waarlijk weduwe is en hoopt op God, waar zij alleen is gelaten, en nacht en dag in gebeden en smee-kingen blijft.” (1) Geen zaliger vreugd voor dat moederhart dan met verdubbelde kracht voort te gaan, gelijk zij reeds vroeg was begonnen, om haren lieveling tot den Heiland te brengen, aan wien hij reeds van zijne geboorte was opgedragen, schoon, naar de gewoonte van dien tijd, de doop zelf tot rijper jaren was uitgesteld. Het was er intusschen verre van daan, dat het goede zaad terstond in eene welbereide aarde werd opgenomen, en dat de weinige bloesems, die zich spoedig vertoonden, voorspoedig tot vruchten zich zetten. Wel kon AUGUSTINUS in later jaren betuigen, dat zij de liefde tot CHRISTUS reeds met de moeder-melk in zijn hart had pogen over te storten, en dat, ten gevolge daarvan, niets buiten den Heiland hem, reeds toen geheel bevredigen kon. Maar weldra openbaarde zich de magt der zonde in het bedorvene kinderhart; list en trotschheid lieten zich beurtelings

(1) 1 Timoth. V: 5.

gelden, de kracht der zinnelijkheid sleepte hem steeds verder voort op ongeoorloofde wegen, en onbeteugelde eerzucht wenkte hem naar een geheel ander verschiet, dan het biddend moederhart wenschte. Ik zou u de geheele geschiedenis van AUGUSTINUS vóór zijne bekeering herinneren moeten, indien ik zelfs het voor-naamste aanstippen wilde van al de zorgen, smarten, teleurstellingen, die de vrome MONICA om zijnentwil zich opgelegd zag. Het was weinig, dat zij slechts ter naauwernood met haren eigenen handenarbeid in de kosten voorzien kon, die zijne verdere wetenschappelijke opleiding in letterkunde en welsprekendheid eischte. Maar een zwaard ging haar door de ziel, toen zij, die buiten de ééne, algemeene, christelijke kerk geene zaligheid kende, haren zoon jaren achtereen in de striknetten der Manicheën verward zag, eene wijdverspreide secte dier dagen, die christelijke waarheid zocht te vereenigen met heidensehe philosophie, en in plaats van brood, slechts steenen aan de hongerigen aanbieden kon, die zij naar haren disch had gelokt. Wel gingen later de oogen van AUGUSTINUS, die overal waarheid zocht, voor de pijnlijke teleurstelling open, maar het Nieuw-platonisme, dat hij zich thans in de armen wierp, was weinig beter geschikt om de behoefte van dien onverzadelijken geest en dat rusteloos hart te bevredigen, en evenmin om hem nader tot zijne vrome moeder te brengen. Zij moest het zien en hooren, hoe hij met verachting

nederzag op hetgeen voor haar het hoogste en heiligste was, en had geenen anderen troost meer, dan, gelijk eenmaal de neêrgebogene HANNA, hare ziel uit te storten voor het aangezicht des Heeren, die immers nog toegangen had tot dat zoo wederspannige hart. En werkelijk meende zij van lieverlede te bespeuren, dat zij toch iets begon te gewinnen, hoewel nog altijd in hare schatting te weinig. Met vaster armen omklemde zij den verloren' zoon, naarmate zij hem verder zag voortsellen op den meest noodlottigen weg, en verzocht wijze en vrome mannen, dat ook dezen zich zijn lot zouden aantrekken. Een bisschop, tot wien zij zich in hare verlegenheid wendde, en die vroeger zelf tot de secte der Manicheën behoord had, gaf haar uit ondervinding den wijzen raad, dat zij haren zoon nu nog slechts gerust moest laten voortgaan op den weg, dien hij zich zelf had gekozen. Nu, terwijl hij zich verheugde in jeugdigen overmoed, dat hij door zijne sophismen over menigen eenvoudigen christen de overwinning behaald had, nú zou het vruchteloos zijn, een redetwist met hem te beginnen, maar later, als hij eens bekoeld was geworden, zou hij zelf het onhoudbare dier wijsgeerige stellingen inzien. En toen zij ook na dien raad nog niet afliet, voegde haar de vrome man eindelijk, half ongeduldig geworden, het woord der geruststelling toe: „wees getroost, een kind van zooveel gebeden en tranen kán niet verloren gaan.”

Had de Heer, die haar kende, dat woord door eene verborgene tusschenkomst op de lippen van zijnen dienaar gelegd? Althans, het daalde als een hemelsche daauw haar in de smachtende ziele; zij hield er zich, als aan een anker der hope, aan vast; zij werd er door aangespoord om te volharden op den weg van gebeden en tranen. Een andermaal, toen zij in haren droom zich zelve alzoo weenend zag staan, was het haar, als of zij een jongeling in blinkende kleding aanschouwde, die haar beval goedsmoeds te zijn en een blik aan hare zijde te slaan: immers, „waar zij stond,” zeide hij, „daar stond, nevens haar, ook haar zoon.” Toen zij des morgens dien droom aan haren AUGUSTINUS verhaalde, en deze zich redden wilde door dien op zijne wijs te verklaren: „dat wil zeggen, dat gij, gelijk ik, tot de secte der Manicheën zult overgaan” – „neen,” antwoordde zij toen met al den eenvoud des geloofs, met zeldzame gevatheid gepaard: „dan zou het juist omgekeerd geheeten hebben: waar hij staat, daar staat gij ook.” Voorwaar, wel mogt de kerkvader het later tot hare eere betuigen: „aan uw gebed geloof ik het te danken te hebben, dat God mij dezen zin heeft verleend, om niets hooger te achten, dan het onderzoek der waarheid, niets anders te willen, te bedenken en lief te hebben.”

Nog moest intusschen, ook hier, het nitstel der hope het hart ten pijnlijkste krenken, eer de begeerte,

als zij kwam, zou blijken, een boom des levens te wezen (1). Reeds begon MONICA de levendigste hoop op de bekeering van den bijna dertigjarigen AUGUSTINUS te koesteren, toen zij met schrik zijn voornemen hoorde om naar Rome te gaan, waar zij wist, dat hij aan duizend nieuwe verzoekingën zou bloot gesteld worden. Zuchtend vergezelde zij hem tot aan het zeestrand buiten Carthago, en bezwoer hem, òf terug te blijven, òf haar anders mede te nemen. Te vergeefs, daar AUGUSTINUS zoo min het een als het ander verlangt, en de goede engel van zijn leven tot elken prijs van zich verwijderen wil. Met moeite overreedt hij haar, om den nacht in een naburige bidkapel door te brengen, waar zij den volgenden morgen elkaër zouden wedervinden. Biddend en wakend telde zij de slepende uren — helaas, des morgens was het schip, dat den vluchteling medevoerde, reeds verdwenen aan den verren gezigteinder! Wat kon zij nu nog anders dan blijven vragen, dat de goede Herder het dwalend schaap opzoeken en teregtbrengen mogt? Aan dat gebed schreef hij later zelf zijne herstelling toe uit eene doodelijke krankheid, die hem, kort na zijne komst te Rome, had aangegrepen. „God bewaarde mij,” schrijft hij, „dat ik in mijn toenmaligen toestand geen dubbelen dood ben gestorven, waardoor hare ziel eene ongeneeselijke wonde ontvangen zou hebben. Ach, nooit kan ik uitspreken,

(1) Spreuken XIII: 12.

wat zij voor mij geweest is, hoe zij mij gebaad heeft met weëen des geestes, nog smartelijker dan de weëen des ligchaams. Maar gij, o God, kondt de tranen niet verachten van zulk eene ziel, die u bad voor het eeuwig heil van haar kind! Gij hebt van die krankte mij in het leven teruggeroepen en den zoon uwer dienstmaagd naar het ligchaam gered, om hem daarna nog hooger en zekerder heil te verleenen."

En werkelijk, alzoo geschiedde het, naar den eeuwigen raad des Alwijzen, wiens gedachten en wegen die der menschen zoo eindeloos verre te boven gaan. Juist de verijdeling van MONICA's wensch, om haren lieveling aan hare zijde te houden, wordt het middel om haar gebed te verhooren, en letterlijk wordt hier vervuld, wat PAULUS over ONESIMUS aan PHILEMON schreef: "welligt is hij daarom een kleinen tijd van u gescheiden geweest, opdat gij hem eeuwig weder zoudt hebben." (1) Immers, van Rome loopt AUGUSTINUS' weg naar Milaan: dáár hoort hij den beroemden AMBROSIUS en wordt, eerst slechts door den schoonen vorm, later ook door den Evangelischen inhoud zijner prediking aangetrokken; dáár breekt het onvergetelijk oogenblik aan, dat Hij, die NATHANAEL onder den vijgeboom zag, zich ook over dezen zondaar ontfermde, waar hij nederzat in zijnen eenzamen hof, en hem een "neem, lees" door een kinderstem in de ooren deed klinken, die voor hem de wekbazuin werd

(1) Philemon, vs. 15.

tot een onvergankelijk leven. „Doet aan den Heere CHRISTUS,” zoo luidde het eerste woord, dat in den opgeslagen Bijbel hem trof, (1) en nu viel de laatste scheidsmuur ter neder, die hem van den Heer en zijne godvruchtige moeder verwijderde. Wat zij wel gevoeld hebben mag, toen zij, eindelijk, in den Paaschnacht van het jaar 387 het gebed van driedertig jaren verhoord en haren lieveling met zijnen onwettigen zoon zag afgedaald in het bad der wedergeboorte? Wat, toen zij hem daar, voor het oog van de talrijke schare, in het witte doopkleed gehuld en de brandende waskaars in handen, aan de zijde des bisschops zag staan, gereinigd van zijne vorige zonden, en letterlijk álle zijne wijsheid en grootheid schade achtende om de uitnemendheid der kennis van CHRISTUS? Of de legende waarheid spreekt, die beweert, dat dien nacht het prachtige Te Deum, (in schier alle bundels der kerkgezangen, ook in dien der hervormden (2) vertaald) het eerst door AUGUSTINUS en AMBROSIUS als beurtzang aangeheven zou zijn, wij behoeven het niet te beslissen. Maar voorzeker, al hadden ook allen gezwegen, in MONICA's hart was het meer dan immer: „wij loven u, o God, wij prijzen uwen naam.” En wederom: „nu laat gij, Heer, uwe dienstmaagd gaan in vrede, want mijne oogen hebben uwe zaligheid gezien!”

(1) Rom. XIII: 14. (2) Evang. Gez. III.

Na zulk een Paaschnacht kon het sterven niet moeilijk vallen. Van enkele vrienden en bloedverwanten verzeld, wilde de moeder met haren — ja thans wel waarlijk haar zoon — weder uit Italië naar Africa wederkeeren. Reeds waren zij te Ostia aangekomen, om daar eenige dagen van velerlei vermoeijenissen en schokken uit te rusten, eer zij de Middellandsche zee zouden oversteken; daar werd het der reeds verzwakkende duidelijk, dat de Heer wat beters over haar voorzien, en haar een rustigen overtocht, niet naar het aardsche, maar naar het hemelsche vaderland toegedacht had. AUGUSTINUS zelf heeft ons het aandoenlijk verhaal bewaard van eene eenzame ure, waarin beide nog eenmaal, meer dan immer, het volle hart voor elkander ontsloten. Alles vergetende wat achter hen lag, vroegen zij te zamen naar dat eeuwige leven, dat geen oog heeft gezien en dat nog in geens menschen harte was opgeklommen. Zijn adelaars geest sloeg op dit oogenblik de jonge vleugelen uit om zich geheel in reiner sfeer te verheffen, waarin men niets hoort en aanschouwt en gevoelt en geniet, dan — God in alle zijne volheid, en de moeder, die hem nauwelijks in zijne onweerstaanbare vaart meer kan volgen, geeft meer dan immer aan de zalige verwachting zich over: „ga in in de vreugd uws Heeren!” „Wat mij betreft,” spreekt zij, „mijn zoon, voor het tegenwoordig leven kan niets mij meer bekooren. Wat ik hier nog doen, en waarom ik hier nog langer blijven zou, weet

ik niet. Één ding was er, waarom ik nog een poos gewenscht heb te leven, dat ik u namelijk vóór mijn dood als een geloovig Christen mogt kennen. Dit heeft God mij overvloedig geschonken, daar ik u thans zijn dienaar en los van alle aardse vreugde mag zien. Wat zou ik nog langer hier doen?" En werkelijk werd zij, reeds vijf dagen na die schoone ure, aangegrepen door eene hevige krankheid. Nog één wensch had zij vroeger gekoesterd, dat zij aan de zijde van haren echtgenoot rusten mogt, maar ook daarvan had God haar hart geheel en al losgemaakt. „Niets," sprak zij, „is verre van God, en ik heb niet te vreezen, dat Hij in den jongsten dag niet zou weten, waar Hij mijn ligchaam moet opwekken." Nog weinige uren, en AUGUSTINUS moest naar zijn vaderland zonder die onvergetelijke moeder terugkeeren, die hem voor weinige jaren uit haar vaderland gevolgd was naar het land zijner vreemdelingschap. Maar haar aandelen bleef hem dierbaar tot aan den jongsten stond van zijn leven; haar beeld bleef, als dat eener heilige, voor het oog zijner geheiligde verbeelding geplaatst; en de band, die beiden hier heeft verbonden, wie betwijfelt het, of nog daarboven voor den Troon is hij vaster en reiner dan ooit?

Geliefde zusters in den Heer, daar zijn enkele feiten in de geschiedenis van het Godsrijk geboekt,

die meer zeggen dan honderde woorden. Heeft het nog van onze zijde voor iemand herinnering noodig, dat een strijd en overwinning als van MONICA, waarvan wij u het beeld met breede trekken geschetst hebben, tot de reeks van zúlke feiten behoort? Maar wat zullen wij aan al het gezegde nog toevoegen, dat gij niet reeds tot u zelve gezegd hebt, en de stem, die MONICA nog na zoo vele eeuwen laat hooren, vindt zij niet aanstonds weerklank in ieder christelijk hart?

Geen arbeid voor het Godsrijk, zoo roept zij vóór alle dingen u toe, zoolang men niet zelve in waarheid het eigendom van den Heer is geworden. Wat, ik bidde u, zou MONICA hebben kunnen bewegen om alzoo te arbeiden en te bidden, indien zij niet voor zich zelve reeds de zalige ervaring gesmaakt had, dat de Heer alleen in staat is het water des levens te geven, of, gesteld, dat zij, zonder die persoonlijke bewustheid en levenservaring, de hand aan den ploeg had geslagen, wat kracht zouden hare woorden geoefend hebben, wat winst had haar werk kunnen aanbrengen? Neen, eerst moeten wij de parel van groote waarde voor ons zelve gevonden hebben, eer wij die aan anderen aanbieden kunnen, en dan eerst heeft de Heer ons den eernaam van goede en getrouwe dienaars bereid, wanneer MONICA's woord ook óns levenswoord geworden mag zijn: „ dat is voorzeker het zalige leven,

wat het volmaakte leven is, en wij hebben ons met vast geloof, met vrolijke hoop en met brandende liefde naar dát leven heen te spoeden."

Geen arbeid, zoo voegt zij, door hare geschiedenis, er veelbeteekenend bij, voor het Godsrijk, die niet allereerst in eigen kring en naaste omgeving begint. Zie, MONICA gaat niet henen naar verre kusten om de kruisbanier onder ruwe barbaren te planten, terwijl zij hare teederste betrekkingen aan ongeloof en zoude ten prooi laat. Zelve behouden, zoekt zij allereerst de ziel van haren man te gewinnen, en waar deze toegebracht is, beschouwt zij het hart van haren zoon als het arbeidsveld, dat haar het eerst door den Heer des wijngaards is toevertrouwd. Niet van allen kan het hier beneden gevorderd worden, dat zij voor het uitwendige alles verlaten om den Heer in verre streken te gaan dienen. Maar wat door voorbeelden, als het hare, ons met aandoenlijken nadruk wordt aanbevolen, het is de arbeid in eigen huis en hof allereerst, opdat door onze nalatigheid geene zielen verloren gaan, waarvoor CHRISTUS de Heer is gestorven. Geeft Hij ons daarbij nog den lust en de gelegenheid om iets voor de verheerlijking van zijnen Naam aan de einden der aarde te doen, wèl onzer, zoo wij ons ook daarbij door den geest der discipelen laten leiden, die door haar geloof nog heden tot ons gesproken heeft, nadat zij zelve is gestorven.

Geen arbeid voor het Godsrijk, zoo gaat zij

voort, zonder den geest van ootmoedig geloof, vurige liefde, en onbezweken geduld. Ontneemt één van deze drie karaktertrekken aan de godvruchtige MONICA, en haar strijd is onverklaarbaar, haar zegepraal ondenkbaar geworden. Wat stil vertrouwen op de kracht der waarheid en der genade van God; wat onbezweken trouw aan een kind, dat jaren achtereen de teederste zorgen beschaamt; wat onuitsprekelijke lijdzaamheid was er noodig, om zulk een baan tot aan den einde te gaan, maar zonder moede te worden, en behoefde zij dat alles in zóó hooge mate, bij den arbeid der inwendige zending, indien wij ons zoo uitdrukken mogen, hoeveel te meer is die heilige stemming behoefte, op het uitwendig zendingsgebied, dat een akker zoo vol steenen en ruwe distelen is! Die hier vrucht wil zien binnen weinige maanden, in plaats van haar over jaren en eeuwen te wachten; die hier door tegenspoed ontmoedigd wordt, in plaats van juist daardoor zich te laten aansporen tot verhoogden ijver en onverflauwde volharding; die hier wel zonneshijn en regen verwacht, maar niet op storm en nevelen rekent, voorwaar, hij deed beter, de zaak van het Godsrijk, waarvoor MONICA levenslang heeft gewerkt en gebeden, over te geven aan andere handen! Veeleer gaat het thans nog in het groote niet anders, dan het toen in kleiner kring is gegaan. Immers:

Geen arbeid voor het Godsrijk - ook dát

wordt ons door hare ervaring bevestigd - zonder bittere teleurstellingen, maar ook geen zonder schoone verrassingen. Gelijk MONICA's geloof werd beproefd, zoo wordt ook het onze niet zelden op smartelijke wijze geoefend. Omstandigheden, waarvan wij ons iets goeds beloofden, loopen ons ten eenenmale tegen; menschen, waarop wij meenden te kunnen bouwen, beantwoorden niet aan de vroeger opgevatte verwachting; verwikkelingen doen zich voor, waarvan zich de oplossing zelfs van verre nog niet bererkenen laat. Vaak is het voor den Christen, als of alles zich vereenigt om de verhooring van zijn gebed om de komst van het Godsrijk tot een onafzienbaar verschiet te verschuiven; alsof alle zijne krachtsinspanningen zijn getroffen door den vloek eener volslagen onvruchtbaarheid. Dan worden de voorbarige MARTHA's ligt tot vragen en vreezen gestemd, maar de MARIA's en MONICA's wachten, en zwijgen, en volharden, en ondervinden het op zijnen tijd, „dat de Heer barmhartig is en een Outfermer.” Gij zijt het immers nog niet vergeten, hoe juist de grootste teleurstelling van MONICA de volkomen verhooring harer vrome bede verhaast en voorbereid heeft, en hoe het tranenzaad, aanvankelijk schijnbaar in de aarde verstikt, eerst na jaren opgegaan is? O, de God van MONICA, de God en Vader van onzen Heer JEZUS CHRISTUS, is een verrassend God, die niet slechts groot van raad, maar wonderbaar is en mag-

tig van daad! Zelfs het kwade maakt Hij tot den kortsten weg om het goede tot stand te doen komen, dat anders nimmer of nog lang niet gekomen zou zijn, en juist dan, als wij, kleingeloovigen, schier het woord zouden uiten: „onmogelijk,” verblijdt Hij ons met het wonderwoord: „Nu!” Den morgen en middag harer dagen zag MONICA, schijnbaar onder onverhoorde gebeden, daarheen kruipen, maar de avond heeft alles vergoed, en waar voortaan tot nagedachtenis van den onovertroffen Kerkvader gesproken wordt, wordt haar naam in éénen adem met den zijnen geprezen, omdat beide namen door den band des geloofs en des gebeds onafscheidelijk te zaam zijn verbonden. O, hoe sterk die zwakke geworden is, omdat zij in den gebede volhardde; o, hoe rijk gezegend die moeder mag heeten, omdat zij hare tranen als wapenen tegen de magt des ongeloofs en der zonde gekeerd en niet afgelaten heeft, vóór zij dien Reuzengeest vol twijfelzucht als een kind aan de voeten van CHRISTUS gezeten zag! Christenvrouwen en moeders, AUGUSTINUSSEN zijn even zeldzaam als MONICA's; zulk een naam, slechts vergelijkbaar met dien van PAULUS en LUTHER, noemt de geschiedenis der kerk er slechts één! Maar MONICA wist het nog niet, toen zij bad en vermaande, wat schat zij voor het Godsrijk zou winnen, en ook u is het geheel onbekend, hoeveel zegen God u toegedacht heeft op het volhardend gebed en het volijverig werk des geloofs. Maar dit weten wij

toch, dat zijn arm nog geen spanne verkort is, en dat de toebrenging der Heidenwereld nog veel stelliger verwacht worden mag, dan het behoud van dien éenen verlorenen. Hier hebben wij meer dan droomen, dan menschenwoorden, dan voorgevoel van het verlangend gemoed; hier hebben wij gewisse beloften van God, en och of - ik spreek naar den mensch - het Heidendom ons meer „ een kind van gebeden en tranen ” mogt zijn, hoeveel rijker vervulling dier beloften zouden wij straks met deze onze oogen aanschouwen! Als MONICA slechts den moed niet opgegeven, en gedaan, wat onze hand vindt om te doen! Gelijk zij aan haren dwalenden zoon deed, alzoo ook gij aan Jood en Heiden en Mohammedaan niets minder dan het volle Evangelie gebragt: MONICA was er niet gerust bij, of haar AUGUSTINUS al eene philosophie over het Christendom aannam, die zich op den valschen waan van veel te weten verhief; het waarachtig Christendom zelf, de zuivere, volle, vaste waarheid, die naar de godzaligheid is, met verwerping van al wat daartegen streed, wilde zij door haren zoon zien omhelsd, eer zij hem behouden dorst noemen. Slechts het volle Evangelie, ouervalsecht en onbewimpeld verkondigd, zietdaar wat geheel de wereld, gelijk eenmaal AUGUSTINUS, kan uitleiden uit het diensthuis van dwaasheid en dwaling en zonde! Predikt dan het Evangelie van MONICA, het waarachtig Evangelie des Heeren JEZUS CHRISTUS; predikt het, als zij, door uw

wandel nog meer dan door uwe woorden en gaven!
Wat zij op aarde nog heeft mogen aanschouwen, gij
zult het, welligt hier beneden, maar zeker daarboven
zien, dat tranen en gebeden, aan de zaak van den
Heer en het heil der zielen gewijd, in eeuwigheid
niet vruchteloos waren. O zalig gij, wanneer ook
slechts ééne ziel, hetzij dan van verre of van nabij,
door u tot CHRISTUS gebracht, aan u, als AUGUSTINUS
aan MONICA, haar eeuwig behoud heeft te danken!
Haar naam, in zijne „Bekentenissen” met onvergan-
kelijke eere gekroond, moge hier den uwen lang over-
leven, met den haren zal de uwe geschreven staan
in het boek des Levens des Lams!